

Universal Declaration of Human Rights - Fon

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

GBETA GBẸ Ɔ BI TƆN EE ƉƆ XÓ DÓ ACE E GBETƆ DÓ KPODO SISI E ƉO NA ƉÓ N'I LE KPO WU E
WEXWLE

Ee nyi Ɖo hennu Ɖokpo me Ɔ, me ƉokpoƉokpo ka do susu tɔn, bɔ ace Ɖokpo Ɔ we mebi Ɖo bo e ma sixu kan fen kpon é Ɖi meƉesusi jije, hwejiƉzinzan, kpodo fifa ni tiin nu weke Ɔ bi e Ɔ,

Ee nyi Ɖo nukumamɔ je nume kpodo wangbenu sen ƉeƉee na zɔn bɔ gbetɔ na do tiin nyi le we nɔ Ɖɔn alannuwiwa Ɖee nɔ zɔn bɔ gbetɔ nɔ fɔn gu e, lo bɔ nu taji Ɖee hudo gbetɔ Ɔ we nyi Ɖo gbẸ e me gbetɔ le ma na nɔ mekannu Ɖo xodiqɔ sin alinu kpodo nuƉiqi lo bo na tɔn sin adohuhu kpodo ya kpo me é Ɔ,

Ee nyi Ɖo dandanme we e Ɖo na je hun do sen Ɖee na zɔn bɔ gbetɔ na do tiin nyi le gbɔn aceƉiqɔ sin alinu se na zɔn bɔ gbetɔ ma na lin Ɖo emi Ɖo na Ɖe emiƉee sin mekannu kpo yadonume kpo e Ɔ,

Ee nyi Ɖo é Ɖo dandanme bɔ e Ɖo na Ɖe alinu wennyinyi ee Ɖo na tiin nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo tentin e Ɔ,

Ee nyi Ɖo, Ɖo xwedowema elɔ me o weke Ɔ bi le vɔ mɔ nu je ace kpo do sisi dodo e gbetɔ Ɖo na Ɖo e, Ɖo meƉesunɔnyinyi kpodo susu e do na xɔ nu gbetɔ e Ɖo ace kpodo sisi sunnu kpodo nyɔnu tɔn kpo na nyi Ɖokpo Ɔ; lo bɔ ye le yalɔ akɔn bonu nukɔnyinyi ni tiin lo bo na sɔ gbẸ Ɖagbe zinzan gbɔn meƉesunɔsi jije taji ze jijiɔn ayi e Ɔ,

Ee nyi Ɖo to ƉokpoƉokpo yi gbe bo na Ɖo sisi nu ace e gbetɔ le Ɖo kpodo meƉesusijije taji kpo Ɖó alɔ Ɖo alɔme xa to le bi sin kplekple é Ɔ,

Ee nyi Ɖo linlin Ɖokpo Ɔ ƉuƉo nu ace, sisi kpodo meƉesunɔsi jije gbetɔ tɔn le, we nyi nu taji ee na zɔn bɔ mi na nyi sen elɔ le e Ɔ,

Gbetɔ Ɔ sin kplekple Ɖe gbeta elɔ tɔn bɔ e na Ɖo xo do ace e gbetɔ Ɖo na Ɖo kpo sisi e Ɖo na Ɖo n'i é kpo wu. Gbeta elɔ na nyi su Ɖokpo tawun bɔ gbetɔ le kpo to le bi kpo Ɖo na nyi bonu me bi kpodo tuto e nyi gbetɔ le tɔn le Ɖee gbeta elɔ Ɖo tame na nugbo le e ni tenkɔn nu sisi ni tiin nu ace kpodo meƉesunɔsi jije gbɔn nunyweyi li xo. Mɔ Ɖokpo Ɔ ye Ɖo na tuun sen ene Ɔ le bo na zan ye nugbo tɔn gbɔn tuto e do ayi Ɖo to ƉokpoƉokpome kpodo gbẸ Ɔ bi me e kpo; ace ene Ɔ kpodo susu ene kpan sin zinzan Ɔ kpo nukun mɔ je yene kpo Ɔ Ɖo na nyi nu taji Ɖokpo nu tovi ee sin to Ɖo gbeta elɔ me e kpodo tovi Ɖee sin to le kpo Ɖó acekpikpa to ene Ɔ le tɔn glɔ e.

Gbetaken 1

Ace, susu kpo sisi Ɖokpo Ɔ kpo we gbetɔ bi Ɖo Ɖó gbewiwa tɔn hwenu; ye Ɖo linkɔn bɔ ayi yetɔn me kpe lo bɔ ye Ɖo na do alɔ yeƉee Ɖi nɔvinɔvi Ɖɔhun.

Gbetaken 2

Me ƉokpoƉokpo sixu tuun Ɖo ace, su su kpo sisi Ɖee kpo xo e Ɖo Ɖó gbe ta elɔ me Ɔ nyi eƉesunɔ sin nu ma Ɖe nuƉe kpo Ɖi: akɔta, sun nu, nyɔnu, gbẸ e nɔ do e, sinsen, nu e lin do toxo wu e, alo linlin Ɖevo see b'e nyi to metɔn le alo gbẸ tɔ le tɔn, Ɖɔkunjiije, lee e ji me gbɔn e kpodo nu ƉevoƉevo ne le kpan.

Mɔ Ɖokpo Ɔ, e Ɖo na kɔn do tuto ee e ze jijiɔn ayi Ɖo to e me e gosin e wu Ɖo toxodiqɔ sin alinu, sen e ji to Ɔ jijiɔn e kpodo sen gbẸ Ɔ tɔn Ɖee Ɖo nu do to Ɔ nu e we a, Ɖó to ene Ɔ ko je eƉee si alo e kpo Ɖo mekannu, alo acekpikpa tɔn ma yi haƉéji wu a.

Gbetaken 3

Gbetɔ ɔkpoɔkpo ɔ na mɔ gbɛ bo nɔ edesu si lo bo na le nyi edee.

Gbetaken 4

E sɔ ɔ na hen mede ɔ mekannu alo mede ɔ; mekannuninɔ kpodo mede kpo ɔ alo le bi me ɔ sɔ de ɔ.

Gbetaken 5

Gbetɔwikukɔn alo ya do nu me kpodo adakacomewu kpo sɔ ɔ na de ɔ.

Gbetaken 6

Gbetɔ ɔ nusisi we ɔ na nyi ɔ fi bi.

Gbetaken 7

Ace ɔkpo ɔ we me bi na ɔ lo bo na nɔ nyi sen ɔkpo ɔ; mɔ ɔkpo ɔ mede na yi gbe nu walo e na de me kpo alo dee nyi wuɔozɔnume tɔn kpo e lo bo na wa gba sen e do ɔ fi e ɔ.

Gbetaken 8

Enyi mede mɔ ɔ e yi ace e nyi etɔn bɔ sen dodo ee ɔɔ nu do to tɔn nu ɔ n'e ɔ, e hen ɔ e na ylo hwe ɔ to tɔn me.

Gbetaken 9

E ɔ na ya mede sin to tɔn me alo e na wli i alo e na su i do ganme ɔ nuɔe kpoun wu ɔ.

Gbetaken 10

E ɔ dandanme bɔ e na se nu ee mede wa é ɔ hweɔɔɔsa ɔ togume kpa a kweɔɔɔsa ene ɔ we ɔ na ɔ ace e nyi etɔn le é kpodo nu é de na wa le é kpo; mɔ ɔkpo ɔ fi ene ɔ we e na ɔ nu e wu e ylo hwe é é de.

Gbetaken 11

1. Me e e ve nu nyanyaɔe do é na to ɔ yi tɔn yi we hwe bɔ e na ba do nu lee nu le yi gbɔn e cobo na ylo é ɔ hwenukɔn; cobonu e ka na ɔ hwe do e e ɔ, e ɔ na n'e me e na sixu hwlenne ɔ hwenukɔn e.

2. Enyi nu e mede wa d'ayi é ma nyi nu e na sa sen do me ɔ hwe ene nu di lee sen é ji to ɔ alo gbɛ ɔ jijɔn é ɔ gbɔn é a ɔ, é ɔ na sen gan tɔn ɔ.

Gbetaken 12

E ɔ na ba do nu me di lee jlo me gbɔn e gbɔn xo e kun kpla. Gbezinzan metɔn, hennu metɔn, xɔ metɔn alo wen metɔn le é ɔ. Mo ɔkpo ɔ e ka ɔ na do winnya me bo le kɔn wi metɔn ɔ. Ace e nyi gbɛtɔ tɔn e ɔ hwen me ɔ ali ene ɔ nu.

Gbetaken 13

1. Fi e jlo mede ɔ we na nɔ gbɔn bo na le ze nɔten e jlo e ɔ ɔ toɔeme.

2. Mede ɔ jlo tɔn ɔ é sixu be agban sin to ɔebu me di to tɔn me ɔhun. E jlo e ɔ, e sixu le le kɔ wá xwé.

Gbetaken 14

1. Enyi ɔ e ɔ gbeya do nu mede we kaka bɔ ku hwen wan d'e me ɔ, é hen ɔ é na hɔn yi to ɔevome bɔ e ɔ na yi i ɔ fi ene.

2. Amɔ enyi e mɔ ɔo mɛ ɔ je sɛnmɛ nugbo alo e tɛ afɔ sɛn e ji gbɛ e to lɛ bi kplekple sɔ jujɔn ayi ɛ ji e ɔ, ɛ sɔ ɔo aɛɛ bɔ e na yi i dandan ɔo to ɔevome ɔ.

Gbetaken 15

1. Gbetɔ bi ɔo aɛɛ bo na nyi toɔɛ sin vi.

2. E sixu hugan mɛɔe bo de e sin tovikenmɛ ɔ; mɔ ɔokpo ɔ ɛ hɛn ɔ e na zɛ eɔee zɛ ji nu to ɔevo.

Gbetaken 16

1. Enyi sunnu kpo nyɔnu kpo ɔo wyanwyanxwe ɔ, ye hɛn ɔ, ye na da yeɔee bo dɛ hennu yetɔn. Akɔta yetɔn, to yetɔn, alo sinsen yetɔn ɔo na gbɛ nɔ ye ɔ. Aɛɛ ɔokpo lɛ we ye ɔo ɔo yeɔeedida hwenu kpɔnuno yetɔn alo yeɔeejodo hwenu.

2. Cobonu gbetɔ ɔe nɔ dɔ ɔ, jlo yetɔn mɛ nu we ɛ ɔo na nyi.

3. Hennu we nyi sosyen nɔ gbetɔ sin togun; lobo togun ene ɔ kpodo aɛɛkpikpa to ɔ tɔn kpan ka ɔo na je hun do jɔ tɔ.

Gbetaken 17

1. Gbetɔ bi, mɛ e ɔo ee ɔokponɔ ɛ alo ɛɛ ɔo gbɛ kplekpleɔemɛ e, ɔo na ɔo aɛɛ do nudeji.

2. Nɔ ɛ nyi ɛtɔn ɔ mɛɔe sixu tafu i ɔu bo yi ɔo asi tɔn ɔ.

Gbetaken 18

Gbetɔ bi ɔo aɛɛ bo na lɛn nu nu ɛ jlo e kpɔn bo d'ayime lobo lɛ sɛn nu e jlo e. Aɛɛ ene ɔ we zɔn bɔ tɔn lɛ lɛ ɔo togunmɛ alo kwenkwenmɛ gbɔn alɔkpa lɛ bi mɛ ɔi: nunyeɔyi, walɔ kpo yehwe sin alinu kpo.

Gbetaken 19

Gbetɔ bi ɔo aɛɛ bo na lin nɔ ɛ do nuwu bo ka na ɔo xo; hɔn mɛɔe ɔo na van nukun dɔ mɛɔe ɔ. Mɔ ɔokpo ɔ, mɛ bi ɔo aɛɛ bo na se bo jɔlɔ nɔ ɛ ɔo jije we ɔo to ɔ mɛ kpo togudo lɛ ɛ kpo. E hɛn wɛnwin ɔebu ɔ, ɛ na ba bo do se na.

Gbetaken 20

1. Gbetɔ bi ɔo aɛɛ bo na yi kplɛ. Lobo na lɛ do gbɛ ɛ ma na dɔn hunnyahunnya wa ɔ e.

2. E sixu sɔ mɛɔe do gbɛdemɛ gannu gannu ɔ.

Gbetaken 21

1. Gbetɔ bi hɛn ɔ, ɛ na gɔ alɔ nu to tɔn bonu ɛ na do yi nukɔn. Eye ɔesu hɛn ɔ ɛ na nɔ nukɔn nu nuwi wa ene alo ɛ na ɔe mɛ bɔ ɛ na nɔ do tɔn mɛ.

2. Aɛɛ ɔokpo ɔ we mɛ bi ɔo bo na do wa axɔsuzɔ ɔo to tɔn mɛ.

3. Jlo to ɔ tɔn we nyi linlin dodo e ji to ɔ sin aɛɛkpikpa junjɔn e. Jlo ene ɔ, e na ze wema na dɔ xwiji, do sendɛji bɔ ahizi na tɔn ɔ'emɛ ɔ. Mɔ ɔokpo ɔ, nuwiwa ene ɔ, e na nɔ blo e do hwe tɔn nu. Wema ene ɔ, e sixu nɔ yemɛ bo sɔ alo e lɛ sixu sɔ ɔo togunmɛ lee e na blo gbɔn bo ayi na j'ayi nu wemazetɔ lɛ e.

Gbetaken 22

Gbetɔ bi ɔ, togundemɛ we ɛ ɔe. Ene ɔ wu o, nuɔe na do tagba n'i ɔo akwelinu, lanmɛ na nɔ ganji k kpodo nunywe na ɔo kpo sin alinu ɔ; nu ene ɔ we na zɔn bɔ ɛ na tɔn nyi. Amɔ kan e van we to ɔ ɔe e kpodo nuwaɔokpo e ɔo toɔetoɔee kpan sin tentin gbɔn tuto e ze ɔo te ɛ kpo to ɔ sin dɔkun lɛ kpo we na zɔn bɔ e na mɔ.

Gbetaken 23

1. Gbetɔ bi ɔ na wa azɔ. Azɔ e ja jlo é wɛ é na wa; sen ɔkpo ɔ wɛ na ɔ nu do mɛ bi nu lobo é ka do na nɔ azɔgba á.
2. Azɔ e mɛɔ wa é sin akwɛ wɛ na ɔ.
3. Mɛɔ wa nuɔ ɔ, é na yi nuɔ d'ɛnu dandan. Ene ɔ wɛ na zɔn bɔ e na mɔ nu e na do hɛn hɛnnu tɔn na é. E hwedo e ɔ, gbetɔ sin togun ɔ na gɔ alɔ nu i ɔ ali ɔvonu.
4. Gbetɔ bi ɔ ace bo na dó azɔjigbe alo é hɛn ɔ é na nɔ gbe mɔhun ɔee na sixu glɔn nyɔna tɔn le n'i emɛ.

Gbetaken 24

Gbetɔ bɛ ɔ ace bo na ɔ gbɔjehwe nu kpodo ayiɔɔ'ayi sin hwenu kpan Ganxuxo nabiɔ wɛ é ɔ na wa azɔ na. E ɔ na yi azɔgbɔjɛ hwɛhwe bɔ gbɔjɛ ene mɛ ɔ, e ka ɔ na nɔ sun akwɛ ɛ.

Gbetaken 25

1. Gbetɔ bɛ ɔ na na ɔ nu e na zɔn bɔ é na hwlen ɔee gan ɔ azɔnsi e; lobo na jla nunɔmɛ ɔee tɔn kpo do hɛnnu tɔn kpan ɔ; taji ɔ, ɔ nuɔɔɔlinu, avɔdudolinu xɔ e mɛ é na nɔ é sin alinu, azɔn gblegbelinu. Mɔ ɔkpo ɔ, é ɔ na mɔ alɔdo ɔ do azɔmamɔ hwenu, asukuku alo asikuku xɔmɛ nunɔ hwenu, kpukpoxɔmɛ kpodo hwe e nu e ma sɔ sixu wa nɔ bo mɔ nu á é bɛ kpan.
2. Vijiji kpo yɔkpɔvume nunɔ kpo bɛ ɔ na mɔ kpatakiɔ. Alɔwliwi kpo ɔ vi e ma da asu cobo ji á le e bi wɛ ɔ ace ɔkpo ɔ ɔ xe nya ɔ yeji sin alinu.

Gbetaken 26

1. Gbetɔ bɛ ɔ ace nú wɛmakplɔnkplɔn bɔ wɛmakplɔnkplɔn ka do na byɔ kwe zinzan á; hun nuvɔnnu wɛ é ɔ na nyi. E ɔ na ɔ kplɔn kleunde vɔvɔ ene ɔ dandanmɛ wɛ é ɔ. Alɔlyenzo kpo alɔnuno kpaa kpo ɔ na vun kan kpé to ɔ mɛ. Wɛmakplɔnyiji nu alɔ vɔ ɔ, mɛ bi nú wɛ é ɔ na nyi, bɔ e kan na xwedo lee e je xa mɛ ɔkpoɔkpo gbɔn e.
2. Wɛmakplɔnkplɔn ɔ gbetɔ sin nukɔnyiyi wɛ é na ba; bo na ɔn gbetɔ sin ace le yi nukɔn bo je hun dó yě ji. E ɔ ná zɔn bɔ mɔjɛmɛ kpo nuwaɔkpo kpo hwesɔkɛmɛ kpo ná tɛin xɔntɔn sin walɔ na tiin, bɔ to e ɔ bu le e sín gbě ɔ na yi nukɔn bɔ fifa na tiin nú gbe ɔ bɛ.
3. Vito, vino le wɛ ɔ na ɔ nyi kplɔn e vi yetɔn le na yi é.

Gbetaken 27

1. Gbetɔ bi ɔ ace bo ná gɔ alɔ nu tonunywe le bi; mɛ bi ɔ na mɔ mɔ ɔagbe e ɔ alɔlyenmɛ bo na zan mɔ ɔkpo ɔ, é na sɔ so nú nukɔnyiyi nyi tɔn bo na sixu mɔ nyɔna e ɔ'e mɛ le é ɔ.
2. Nu e na tɔn sin nu e mɛɔ gba tame bo blo é ɔ, mɛ ɔ tɔn wɛ e ɔ na nyi; b'ɛ na je hun do nu tɔn ji ɔ nujinjanlinu wɛ á, wɛmawlan wlan sin alinu wɛ á, alo alɔlyen zɔwiwa sin alinu.

Gbetaken 28

Gbetɔ bɛ ɔ na ba tuto gbɔn nukɔnyiyi hɛnnu e mɛ ɔ e kpodo gbe ɔ bɛ kpan sin alinu bonu ace, sisi kpo jlokokonunɔ e xó e ɔ ɔ wɛma elɔ mɛ ɔ ni nɔ xwiji.

Gbetaken 29

1. Togun e mɛ gbetɔ ɔ e bɔ nukɔn yi tɔn kpo nyɔna tɔn kpo na tɔn sin mɛ é ɔ, é ɔ na ɔ nunɔmɛɔ le do wɔ tɔn.

2. *Do ace e gbeto do le sin zinzan kpo nuna tɔn kpo me ɔ, me dokpodokpo do na ba jle na bo na nyi sen e na zɔn bo e ma na te afo ace nzo tɔn tɔn le kpo jlokokonunɔ tɔn tɔn le ji kpo ji ɔ e di lee mesisi sin kplɔn byɔ gbɔn e, tuto e ji to ɔ de kpo togun bi kpaa gbeto le tɔn sin nuna me byɔ gbɔn e.*

3. *Ace, sisi kpo jlokokonunɔ ene le do na xwedo su kpodo linlin to ee do bu le tɔn.*

Gbetaken 30

Yodɛ, kplekplede, gbeto godokponode na yi huzu nu e do do wema elo me e do alo tɔn ji bo na mo ten bo de wade alo ayide tɔn ee na zɔn bo e na mo ten bo do kpo ace, sisi kpodo jlokokonunɔ ee xo e do do fi e bo hen gba ɔ.
